

УДК 378.011.3-051:373.3]:37.043.2(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.01>

Олена АКИМОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки, психології,

початкової освіти та освітнього менеджменту,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

elenkaakimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0776-1908

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Анотація. Метою статті є розгляд професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії, характеристика окремих аспектів змістового наповнення освітніх компонентів професійного циклу підготовки, що мають на меті формування в майбутніх учителів початкових класів готовності та здатності до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. **Методологія** дослідження ґрунтується на інтеграції методологічних підходів: діалектичної єдності теорії та практики; системному, синергетичному, аксіологічному, компетентнісному, діяльнісному, особистісно-зорієнтованому, інклюзивному як концептуального підґрунтя професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії. **Наукова новизна** полягає в характеристиці окремих аспектів змістового наповнення освітніх компонентів професійного циклу підготовки, що мають на меті формування в майбутніх учителів початкових класів готовності та здатності до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. **Висновки.** Сучасна професійна підготовка передбачає оволодіння майбутніми учителями початкових класів базисними теоретико-методологічними, нормативно-правовими, організаційно-методичними компонентами втілення інклюзивної парадигми в Україні, зокрема, з чинним законодавством, що забезпечує реалізацію оригінальної концепції інклюзії; принципами, якими керуються всі учасники освітнього процесу; технологічними комплексами, що покликані об'єднати діяльність багатьох українських фахівців спільним практичним інструментарієм; специфікою практичної реалізації навчання та соціального інтегрування учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах, а також особливостями організації системи педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Спеціальні освітні компоненти передбачають: формування усвідомлення змісту та ролі процесів адаптацій та модифікацій; ознайомлення зі змістом дидактично-методичного забезпечення діяльності асистента вчителя із засвоєння програмового матеріалу учнями з особливими освітніми потребами; формування готовності до використання у власному досвіді інформаційно-комунікаційних технологій підтримки інклюзивного навчання, впровадження корекційно-розвивального компонента; формування усвідомленої побудови стратегії ефективної комунікації вчителя з орієнтацією на інтереси родини дитини з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзія, майбутній учитель початкових класів, освітній компонент, професійна підготовка, основи інклюзивної освіти, філософія інклюзивної освіти, асистент учителя.

Olena AKIMOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology,

Primary Education and Educational Management,

Municipal establishment "Kharkiv humanitarian-pedagogical academy" of Kharkiv regional council

elenkaakimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-0776-1908

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO WORK IN AN INCLUSIVE ENVIRONMENT

Abstract. The purpose of the article is to consider the professional training of future primary school teachers to work in an inclusive environment, to characterise certain aspects of the content of the educational components of the professional training cycle aimed at forming the readiness and ability of future primary school teachers to work in an inclusive educational space. The methodology of the study is based on the integration of methodological approaches: dialectical unity of theory and practice; systemic, synergistic, axiological, competence, activity, personality-oriented, inclusive, as a conceptual basis for the professional training of future primary school teachers to work in

inclusive conditions. The scientific novelty lies in the characterisation of certain aspects of the content of the educational components of the professional training cycle aimed at forming future primary school teachers' readiness and ability to work in an inclusive educational space. Conclusions. Modern professional training involves mastering by future primary school teachers the basic theoretical, methodological, regulatory, organisational and methodological components of the implementation of the inclusive paradigm in Ukraine. In particular, with the current legislation that ensures the implementation of the original concept of inclusion; principles that guide all participants in the educational process; technological complexes designed to unite the activities of many Ukrainian specialists with common practical tools; specifics of the practical implementation of education and social integration of students with special educational needs in inclusive classes, as well as the peculiarities of organising a system of pedagogical support for students with special educational needs. Special educational components include the formation of awareness of the content and role of adaptation and modification processes; familiarisation with the content of didactic and methodological support for the activities of a teacher's assistant in the acquisition of programme material by students with special educational needs; formation of readiness to use information and communication technologies to support inclusive education in their own experience, the introduction of a correctional and developmental component; formation of a conscious strategy for effective communication between the teacher and the target group.

Key words: inclusion, future primary school teacher, educational component, professional training, basics of inclusive education, philosophy, inclusive education, teacher's assistant.

Постановка проблеми. Сучасну проблематику щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії опосередковано презентовано у вітчизняних наукових і нормативних аспектах.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки» від 7 червня 2024 р. зазначає, що одним із головних факторів впливу на ефективність і успішність розвитку інклюзивного навчання виступає професійна підготовка педагогічних кадрів: «недостатній кадровий потенціал у сфері інклюзивного навчання, незадовільний рівень фахової підготовки та перепідготовки педагогічних працівників» [12].

Сучасні нормативно-правові документи щодо впровадження інклюзії в освітній простір поставили нові вимоги до професійних обов'язків учителя початкових класів, котрий має бути готовим і здатним брати активну участь у реалізації забезпечення різноманітних рівнів підтримки та супроводу школярів, що потребують побудови індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням особистих запитів, інтересів, стану психічного, фізичного, розумового розвитку.

Зазначимо, що натеper перебіг розбудови системи інклюзивного навчання знаходиться в стані реформування вітчизняної системи, з орієнтацією на майбутню успішність такого процесу. Аргументом щодо зазначеної тези виступає трансформація рекомендацій, розпоряджень і наказів стосовно реалізації норм

інклюзії та організації освіти для дітей з особливими освітніми потребами в Україні.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 1182 від 22.08.2024 р. «Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти» зазначає про створення «спеціальних класів», що «утворюються у всіх типах закладів загальної середньої освіти, крім спеціальних шкіл і навчально-реабілітаційних центрів, усіх форм власності й підпорядкування», іншими словами, їх може бути організовано в кожному закладі, де надаються освітні послуги з початкової освіти [11].

На цінності підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами наголошують дослідники Г. Лоїк, В. Вихрущ, Н. Брижак : «Майбутній вчитель зобов'язаний враховувати інтелектуальні особливості, особливі потреби дитини, вміти відповідно до ситуації та вад дитини підбирати методи та форми роботи, щоб сформувати здатності до узагальнення» [7, с. 236].

Зважаючи на вищезазначене, кожен учитель початкових класів має: розуміти зміст дидактичних, виховних, корекційних цілей у впровадженні індивідуальної програми розвитку кожного школяра з особливими освітніми потребами; розуміти зміст представлених висновків інклюзивно-ресурсних центрів; бути здатним до врахування у власній професійній діяльності особливостей перебігу нозологій, когнітивного розвитку, рекомендацій щодо адаптацій та модифікацій, представлених сильних сторін учнів, що будуть навчатись в умовах інклюзії.

Отже, професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії нині виступає однією з чільних проблем, що потребує оновлення освітньо-професійних та освітньо-наукових програм підготовки, передбачає розроблення відповідного методичного забезпечення.

Аналіз джерел та останніх досліджень. На сучасному етапі дослідження процесу фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії є актуальним і презентується в різноманітних аспектах наукових психолого-педагогічних розвідок.

Поділяємо наукову позицію дослідниці С. Коваленко: «Головною метою діяльності інклюзивного вчителя є створення умов для розвитку особистості дитини, яка потребує додаткової уваги, зважаючи насамперед на її особисті психофізичні якості. А це залежить від кваліфікації педагогів, які працюють в інклюзивній освіті, тому особливого значення набуває проблема формування інклюзивної компетентності вчителя» [6, с. 201].

Значущість урахування складників реалізації принципів Нової української школи підкреслює науковиця Т. Довженко: «Концепція Нової української школи не лише змінила зміст і підходи до освіти в початковій школі, вона дозволила реалізувати якісно нові вектори роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби» [5, с. 43].

Узагальнення напрямів дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти презентовані О. Акімовою, яка визначає, що «провідні положення підготовки майбутніх педагогічних спеціалістів із початкової освіти, сутність професійних компетентностей, особисті риси та якості майбутніх учителів представлені в роботах: І. Андрощука, Р. Гуревича, І. Зязюна, А. Кузьминського, Л. Коваль, Н. Нічкало, Г. Пономарьової, Л. Хомич та ін. Філософське підґрунтя інклюзивної освіти сформульовано в працях: В. Засенко, А. Колупаєвої, Т. Сак, В. Синьова, Ю. Найди; теоретичні та практичні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів до роботи з дітьми в умовах інклюзивного навчання представлено М. Береговою, О. Будник, Г. Давиденко, І. Демченко, В. Засенко, А. Колупаєвою, С. Литовченко, Т. Лорман, Л. Савчук, Т. Сак, О. Таранченко, М. Чайковським, З. Шевців та іншими науковцями» [3, с. 4].

З огляду на вищезазначене останні роки професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії перебуває в центрі уваги, втім, незважаючи на широке коло презентованих досліджень, потребують уточнення змістові наповнення освітніх компонентів, що забезпечують відповідну готовність і здатність педагогічних фахівців.

Метою статті є розгляд професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії, характеристика окремих аспектів змістового наповнення освітніх компонентів професійного циклу підготовки, що мають на меті формування в майбутніх учителів початкових класів готовності та здатності до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Загальні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії передбачає формування інклюзивної компетентності, яку розуміємо як готовність і здатність майбутніх учителів початкових класів до реалізації професійних та трудових функцій щодо підтримки і супроводу здобувачів початкової ланки освіти в інклюзивному освітньому просторі початкової школи.

Зазначимо, що підготовка майбутніх учителів початкових класів здійснюється на рівнях, кваліфікації вищої освіти котрих відповідають Національній рамці кваліфікацій [10]:

- молодший бакалавр – відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- бакалавр – відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- магістр – відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- доктор філософії, доктор мистецтва – восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- доктор наук – восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій.

На нашу думку, починаючи із третього (вищого) рівня професійної освіти, що відпо-

відає четвертому та п'ятому рівням Національної рамки кваліфікацій, підготовка майбутніх учителів початкових класів має включати проблематику впровадження інклюзії в просторі початкової школи.

Інклюзивна компетентність майбутніх учителів початкових класів формується як у межах спеціально виокремлених освітніх компонентів, так і в ході наскрізного включення окремої проблематики упровадження норм інклюзії в просторі початкової освіти у всі освітні компоненти професійного циклу фахової підготовки. Схарактеризуємо деякі з них більш детально.

Змістове наповнення освітніх компонентів професійного циклу підготовки, що мають на меті формування в майбутніх учителів початкових класів готовності та здатності до роботи в умовах інклюзії, презентується на різноманітних рівнях освіти в досвіді Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, що впроваджується в ході реалізації дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук О. Акімової [8]:

1) «Інклюзивна освіта» (відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти);

2) «Організаційні засади діяльності асистента вчителя» (відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти);

3) «Філософія інклюзивної освіти» (відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти).

Усі зазначені освітні компоненти – «Інклюзивна освіта», «Організаційні засади діяльності асистента вчителя», «Філософія інклюзивної освіти», що включені до нормативного професійного циклу підготовки майбутніх учителів початкових класів, презентовані в освітньо-професійних програмах Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради й мають на меті формування готовності та здатності до роботи в умовах інклюзії.

Вище схарактеризовані освітні компоненти містять як спільні теми, так і ті, що розкрива-

ються лише в ході здобуття певного рівня підготовки, передбачають перезарахування кредитів ЄКТС, отриманих балів, здобутих компетентностей, зважаючи на:

- уже здобутий професійний досвід;
- зміст освітніх компонентів попередньої освітньої програми підготовки;
- отримані результати в ході неформальної/інформальної освіти.

Схарактеризуємо зміст тематичного наповнення освітніх курсів більш детально.

1. «Інклюзивна освіта». Курс має на меті опанування тем: Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства. Співробітництво як основа роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Організація протидії та попередження булінгу (цькування) в освітньому просторі. Робота команди психолого-педагогічного супроводу. Індивідуальна програма розвитку та індивідуальний навчальний план. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Універсальний дизайн в освіті.

2. «Організаційні засади діяльності асистента вчителя». Курс має на меті опанування тем: Посада асистента вчителя в закладі освіти з інклюзивною формою навчання. Роль асистента вчителя в діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Планування роботи асистента вчителя. Командний підхід як умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі. Сутність процесів адаптації та модифікації. Дидактично-методичне забезпечення діяльності асистента вчителя із засвоєння програмового матеріалу учнями з особливими освітніми потребами. Алгоритм діяльності асистента вчителя: засвоєння знань освітніх галузей дітьми з особливими освітніми потребами. Інформаційно-комунікаційні технології підтримки інклюзивного навчання. Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів. Стратегії викладання в закладах з інклюзивною формою навчання. Робота асистента вчителя з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація корекційно-розвиткового компонента інклюзивного навчання.

3. «Філософія інклюзивної освіти». Курс має на меті опанування тем: Сучасна інклюзивна парадигма в українському соціокуль-

турному контексті. Інструментальний кейс інклюзивної освіти. Соціальна компонента інклюзивної освіти. Допоміжні засоби та технології в процесі навчання та супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Організація протидії та попередження булінгу (цькуванню) в освітньому просторі. Робота команди психолого-педагогічного супроводу. Індивідуальна програма розвитку та індивідуальний навчальний план. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.

Зважаючи на те, що важливою складовою частиною професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії виступає позааудиторна самостійна робота здобувачів вищої освіти, окремої уваги набуває розроблення завдань для самостійного опрацювання майбутніми фахівцями з урахуванням рівнів складності та можливості для використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів навчання. Наведемо деякі приклади.

У ході опанування теми: «Інклюзивна освіта як модель соціального устрою» освітнього компонента «Інклюзивна освіта» (відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) пропонуються такі завдання із зазначенням форми виконання:

1) складіть таблицю «Підходи у тлумачення змісту поняття «інвалідність». Письмове виконання завдання у формі таблиці;

2) напишіть есе на тему: «Створення інклюзивної громади». Письмове виконання завдання у формі есе;

3) Розробіть презентацію «Моделі інвалідності: моральна, благодійна, медична, економічна, культурна, правозахисна, соціальна». Підготовка презентації;

4) підготуйте огляд періодичної літератури, що висвітлює основні аспекти стереотипів щодо осіб з інвалідністю як бар'єрів упровадження інклюзивної освіти. Письмове виконання завдання у формі есе/анотація статті;

5) зробіть добірку висловів, думок про поняття «діти з особливими освітніми потребами», «модель ставлення до людей з інвалідністю». Оформлення добірки у вигляді постеру;

6) проведіть контент-аналіз вебсайтів вітчизняних та міжнародних освітніх платформ,

організацій, закладів освіти. Знайдіть підтвердження, що натеper інклюзивна освіта виступає сучасною концепцією розуміння філософії освіти. Зазначте докази в стислій формі. Письмове виконання завдання у формі тез доповіді;

7) підготуйте реферат на тему: «Етапи еволюції взаємостосунків людей з інвалідністю та суспільства». Письмове виконання завдання у формі реферату;

8) доповіді за темами: «Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку в умовах військового стану»; «Основні завдання впровадження інклюзивної освіти»; «МКФ (Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я) для інклюзивної освіти: простір можливостей для професійного зростання»; «Необмежені можливості: люди, які підкорили світ, маючи особливості в розвитку»; «Інклюзивна освіта як сучасна концепція розуміння філософії освіти»; «Стереотипи щодо осіб з інвалідністю як бар'єри впровадження інклюзивної освіти». Відповідь у письмовій формі;

9) опрацюйте статтю Ірини Троян на тему: «How to create an inclusive society? The Social Ripples» [13]. Схарактеризуйте п'ять способів створення інклюзивного суспільства, запропоновані авторами. Які, на вашу думку, мають найбільший вплив на розвиток інклюзії в нашій країні?

10) розробіть анкету для батьків молодших школярів на тему: «Інклюзія в початковій школі: перспективи та очікування від реалізації в нашому класі?». Письмове виконання завдання у формі анкети (письмово чи гул-форми).

Зазначимо, що в ході розроблення завдань до кожної теми кожного освітнього компонента передбачені завдання як для позааудиторної самостійної роботи, так і для опрацювання в ході семінарських чи практичних занять мають на меті використання англійської мови, що відповідає нормативному врегулюванню англійської мови у сфері освіти, а саме статті 8 «Англійська мова у сфері освіти» Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» (ВВР) від 2024 р., № 38, ст. 243 [9].

З метою урахування сучасних освітніх тенденцій в підготовці майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії в зміст семінарських та практичних занять включено завдання щодо використання та опрацювання

інформаційно-комунікаційних технологій в умовах інклюзії. Наприклад, у ході опанування теми: «Інформаційно-комунікаційні технології підтримки інклюзивного навчання» освітнього компонента «Організаційні засади діяльності асистента вчителя» (відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) передбачено завдання: проаналізуйте можливості додатку «Віздом: Світ емоцій». Додаток впроваджується за Партнерства Міністерства освіти і науки України та фонду «Save the Children» [1]; визначить основні аспекти соціально-емоційного навчання дітей, напрями, методи та форми роботи; розробить рекомендації для асистента вчителя з використання можливостей додатку в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Семінарське заняття на тему «Алгоритм діяльності асистента вчителя: засвоєння знань освітніх галузей дітьми з особливими освітніми

потребами» освітнього компонента «Організаційні засади діяльності асистента вчителя» (відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) містить завдання: за QR-код посиланням опрацюйте статтю Ю. Бойчук, О. Казачінери тему: «Огляд ефективних методик навчання читання дітей з особливими освітніми потребами» [4]; схарактеризуйте зміст сучасних методик навчання читання, склавши ментальну карту письмово чи за допомогою вебдодатків (на Ваш вибір): Draw.io, Canva, XMind чи інших.

Вважаємо доречним використовувати сучасні методи в ході рефлексії в опануванні всіх освітніх компонентів, наприклад, кросенси та синквейни допомагають візуалізувати результати роботи, передбачають активізацію пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Приклад вправи «Кросенс» подано на рис. 1; приклад вправи «Синквейн» подано на рис. 2.

Рис. 1. Кросенс «Визначте модель викладання»

Рис. 2. Синквейн «Метод прикладу»

У ході опанування освітнього компонента «Філософія інклюзивної освіти» (відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти) на семінарському занятті з теми «Інструментальний кейс інклюзивної освіти» пропонується підготовка до обговорення проблемного питання в малих групах з одночасним використанням способу презентації нотатків «Скетчноутинг».

Зміст завдання: опрацюйте зміст ресурсу «Довідник безбар'єрності» [0]; за допомогою «Скетчноутингу» занотуйте складові елементи розбудови безбар'єрності в умовах інклюзії; проілюструйте вибрані складові елементи прикладами із власного досвіду чи практик у відкритих джерелах; оберіть спікера; презентуйте результати.

Зазначимо, що «Скетчноутинг» має широкі можливості до використання в межах різноманітних завдань та презентацій роботи групи.

Формування в майбутніх учителів початкових класів готовності та здатності до роботи в умовах інклюзії передбачає активне використання можливостей неформальної та інформальної освіти, зазвичай у таких формах, як: освітні курси, фестивалі, форуми, професійні конкурси, конференції; тренінги, хакатони, майстер-класи; семінари, вебінари; педагогічні, інноваційні практики та інші.

Висновки. Сучасна проблематика щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії знаходиться в стані постійного пошуку, що зумовлено стрімким розвитком інформаційно-

комунікаційних технологій та трансформаціями в нормативно-правовому забезпеченні реалізації інклюзії в освітньому просторі початкової школи.

Сучасна професійна підготовка передбачає оволодіння майбутніми учителями початкових класів базисними теоретико-методологічними, нормативно-правовими, організаційно-методичними компонентами втілення інклюзивної парадигми в Україні, зокрема, з чинним законодавством, що забезпечує реалізацію оригінальної концепції інклюзії; принципами, якими керуються всі учасники освітнього процесу; технологічними комплексами, що покликані об'єднати діяльність багатьох фахівців спільним практичним інструментарієм; специфікою практичної реалізації навчання та соціального інтегрування учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних, спеціальних класах, а також особливостями організації системи педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами.

Спеціальні освітні компоненти передбачають: формування усвідомлення змісту та ролі процесів адаптацій та модифікацій; ознайомлення зі змістом дидактично-методичного забезпечення діяльності асистента вчителя із засвоєння програмового матеріалу учнями з особливими освітніми потребами; формування готовності до використання у власному досвіді інформаційно-комунікаційних технологій підтримки інклюзивного навчання, впровадження корекційно-розвивального компонента; формування усвідомленої побудови стратегії ефективної комунікації вчителя з орієнтацією на інтереси родини дитини з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Віздом: Світ емоцій». Додаток впроваджується за Партнерством Міністерства освіти і науки України та фонду «Save the Children». URL: <https://betterkids.education/ukraine#wisdom/ua> (дата звернення: 27.02.2025).
2. «Довідник безбар'єрності». URL: <https://bf.in.ua/> (дата звернення: 27.02.2025).
3. Акімова О.М. Модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі. *Академічні візії*. 2024. № 38. С. 1–11.
4. Бойчук Ю.Д., Казачінер О.С. Огляд ефективних методик навчання читання дітей з особливими освітніми потребами. The V International Science Conference «Theoretical and scientific bases of development of scientific thought», February 16–19. Rome, Italy. 2021. С. 370–375.
5. Довженко Т.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзії: досвід і перспективи. *Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі поза-шкільної, спеціальної та інклюзивної освіти* : зб. наук. пр. ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди ; редкол. : Ю.Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2024. С. 43–44.
6. Коваленко С. Професійна підготовка вчителів інклюзивної освіти Нової української школи. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя* : Шостий Міжнародний науково-практичний WEB-форум 26-29 березня 2024 року. Київ-Харків, Україна. С. 198–202.

7. Лоїк Г.Б., Вихрущ В.О., Брижак Н.Ю. Специфіка підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць; серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород : Говерла, 2021. Вип. 1 (48). С. 235–238.

8. Освітньо-професійні та освітньо-наукові програми. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» харківської обласної ради. URL: <http://www.hgpa.kharkov.com/%d0%b3%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%b0/%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%8c%d0%be%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%d0%b9%d0%bd%d1%96%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%bc%d0%b8> (дата звернення: 27.02.2025).

9. Про застосування англійської мови в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2024. № 38. Ст. 243. Стаття 8. Англійська мова у сфері освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#n76> (дата звернення: 27.02.2025).

10. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.02.2025).

11. Про затвердження Порядку утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України 22.08.2024 р. № 1182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-24#Text> (дата звернення: 27.02.2025).

12. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024 – 2026 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.02.2025).

13. How to create an inclusive society? The Social Ripples. URL: <https://thesocialripples.medium.com/how-to-create-an-inclusive-society-the-social-rip-77d8b87d3241> (дата звернення: 27.02.2025).

REFERENCES:

1. “Vizdom: Svit emotsii”. Dodatok vprovadzhuietsia za Partnerstvom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy ta fondu “Save the Children” [Wizdom: The World of Emotions. The app is being implemented in partnership with the Ministry of Education and Science of Ukraine and the]. Retrieved from: <https://betterkids.education/ukraine#wisdom/ua> (data zvernennia: 27.02.2025) [in Ukrainian].

2. “Dovidnyk bezbariarnosti” [Barrier-Free Handbook.]. Retrieved from: <https://bf.in.ua/> (data zvernennia: 27.02.2025) [in Ukrainian].

3. Akimova, O. M. (2024). Model pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do realizatsii fakhovykh kompetentnostei v inkluzyvnomu osvitnomu prostori [A model of training future primary school teachers to implement professional competences in an inclusive educational space]. *Akademichni vizii*, (38). S. 1–11. [in Ukrainian].

4. Boichuk, Yu.D., Kazachiner, O. S. (2021). Ohliad efektyvnykh metodyk navchannia chytannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [An overview of effective methods of teaching reading to children with special educational needs.]. The V International Science Conference “Theoretical and scientific bases of development of scientific thought», February 16 – 19, Rome, Italy. S. 370–375. [in Ukrainian].

5. Dovzhenko, T. O. (2024). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzii: dosvid i perspektyvy [Preparing Future Primary School Teachers to Work in Inclusive Settings: Experience and Prospects]. *Formuvannia zhyttievoi kompetentnosti osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v systemi pozashkilnoi, spetsialnoi ta inkluzyvnoi osvity : zb. nauk. pr. / Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody ; [redkol.: Yu. D. Boichuk (holov. red.) ta in.]. Kharkiv*, S. 43–44. [in Ukrainian].

6. Kovalenko, S. (2024). Profesiina pidhotovka vchyteliv inkluzyvnoi osvity Novoi ukrainskoi shkoly [Professional training for teachers of inclusive education at the New Ukrainian School]. *Rozbudova yedynoho vidkrytoho informat-siinoho prostoru osvity vprodovzh zhyttia Shostyi Mizhnarodnyi naukovopraktychnyi WEB-forum 26–29 bereznia 2024 roku*. Kyiv-Kharkiv, Ukraina. S. 198–202. [in Ukrainian].

7. Loik, H. B., Vykhruyshch, V. O., Bryzhak, N. Yu. (2021). Spetsyfika pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly do profesiinoi diialnosti v umovakh inkluzyvnoi osvity [Specifics of Preparing Future Primary School Teachers for Professional Activity in Inclusive Education]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu : zbirnyk naukovykh prats; seriia: Pedagogika. Sotsialna robota*. Uzhhorod : Hoverla, Vyp. 1 (48). S. 235–238. [in Ukrainian].

8. Osvitno-profesiini ta osvitno-naukovi prohramy [Educational and professional and educational and scientific programmes. Municipal institution ‘Kharkiv humanitarian and pedagogical academy’ of Kharkiv regional council]. komunalnyi zaklad “Kharkivska humanitarno-pedahohichna akademiia” Kharkivskoi oblasnoi rady. Retrieved from: <http://www.hgpa.kharkov.com/%d0%b3%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%b0/%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%8c%d0%be%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%>

d0%b9%d0%bd%d1%96%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%bc%d0%b8/ (data zvernennia: 27.02.2025). [in Ukrainian].

9. Pro zastosuvannia anhliiskoi movy v Ukraini [On the use of the English language in Ukraine. Law of Ukraine]. (2024). Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2024, № 38, st. 243. Stattia 8. Anhliiska mova u sferi osvity. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#n76> (data zvernennia: 27.02.2025). [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii [On approval of the National Qualifications Framework] (2011). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 27.02.2025). [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Poriadku utvorennia ta umov funktsionuvannia spetsialnykh klasiv u zakladykh zahalnoi serednoi osvity [On approval of the Procedure for the Establishment and Functioning of Special Classes in General Secondary Education Institutions] (2024). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 22.08.2024 № 1182. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-24#Text> (data zvernennia: 27.02.2025). [in Ukrainian].

12. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii rozvytku inkluzyvnoho navchannia na period do 2029 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii na 2024–2026 roky [On approval of the National Strategy for the Development of Inclusive Education for the period up to 2029 and approval of the operational plan of measures for its implementation for 2024–2026] (2024). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 chervnia 2024 r. № 527-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (data zvernennia: 27.02.2025). [in Ukrainian].